

Newsletter MoMuse

De eerste nieuwsbrief van MoMuse, het Gemeentelijk Museum van Sint-Jans-Molenbeek, is een feit.

Vanaf nu wordt u op regelmatige basis op de hoogte gehouden van het reilen en zeilen in het Museum. Kent u mensen die graag onze nieuwsbrief zouden ontvangen? Laat het ons weten via info@momuse.be met vermelding van hun mailadres.

Nieuws uit het Museum

Open Monumentendagen 2012

Op 15 en 16 september 2012 vinden de **Open Monumentendagen**, met als thema “**De Kunst van het bouwen**” plaats in Brussel.

Het Museum neemt hieraan deel met een tentoonstelling en een themawandeling rond “**Bouwen in verandering**”.

De nieuwe en de oude Sint-Johannes de Doperkerk, 1932 (Coll. MoMuse, F 2010.0014)

Het bouwen in de 19de en 20ste eeuw maakt heel wat veranderingen door. Het ondergaat en past zich aan aan nieuwe materialen, nieuwe technieken, nieuwe energievormen, economische omstandigheden, enz. Maar ook de veranderende maatschappij en zijn visie op de veiligheid van de arbeiders en hun werkomstandigheden en vooral de overgang van handenarbeid naar machines hebben hun invloed. Nieuwsgierig? Kom zeker een kijkje nemen of wandel mee met onze gids.

Praktisch:

Tentoonstelling “Bouwen in verandering”

Waar? Huis der Culturen en Sociale Samenhang, Mommaertsstraat 4, 1080 Sint-Jans-Molenbeek (op wandelafstand van de metrostations Graaf van Vlaanderen en Ribaucourt)

Wanneer? 15 en 16 september telkens van 10 uur tot 17 uur

Themawandeling “Bouwen in verandering”

De wandeling leidt langs de Sint-Johannes de Doperkerk, Maalderij Farcy en het kanaal van Charleroi.

Vertrekpunt? Huis van Culturen en Sociale Samenhang, Mommaertsstraat 4, 1080 Sint-Jans-Molenbeek

Wanneer? Nederlandstalige wandelingen 15 september om 10 uur en 16 september om 14 uur. Franstalige wandelingen 15 september om 14 uur en 16 september om 10 uur.

Gelieve vooraf in te schrijven via info@momuse.be met vermelding van naam, aantal personen en taal van de wandeling of via 02 414 17 52. Gelieve te vragen naar Reinout Deprez of Petra Vandermeiren

De tentoonstelling is nadien ook nog te bezichtigen:

van 17/09 t.e.m. 12/10 in het Huis van Culturen en Sociale Samenhang (voor openingsuren zie www.lamaison1080hethuis.be)

15/10 t.e.m. 26/10 in de Inkomhal van het Gemeentehuis van Sint-Jans-Molenbeek tijdens de openingsuren van het Gemeentehuis.

Voor een geleide wandeling of een geleid bezoek aan de tentoonstelling kan u steeds contact opnemen met het Museum via info@momuse.be of via 02 414 17 52. Gelieve te vragen naar Reinout Deprez of Petra Vandermeiren.

Het Documentatiecentrum

Het **Documentatiecentrum van het Museum** is reeds open. Hier kan u terecht voor allerlei opzoekingen over Sint-Jans-Molenbeek. Hier heeft u toegang tot de bibliotheek, de Objectencollectie en de Iconografische Collectie van het Museum. Gelieve vooraf een afspraak te maken via info@momuse.be of via 02 414 17 52.

Een stukje geschiedenis – Waar dieren iets zeggen over Molenbeek.

Vele oude Molenbeekse plaatsnamen verwijzen rechtstreeks of onrechtstreeks naar dieren. Leuk om te horen, maar steeds verwijzend naar een oude waarheid.

Het verre dorpsverleden van Sint-Jans-Molenbeek vindt men onder andere terug in de oude uithangborden van de herbergen. Zij bevonden zich in de **Groene Hondstraat**, de **Zwartpaardstraat** en de **Queue de vache**, of op zijn Molenbeeks **“Koeieschiët”**.

Ook verschillende landbouwgronden die in de archieven vermeld staan als **“Gans(en)dries(ch)”**, een verarmde landbouwgrond die als weide voor de ganzen wordt gebruikt, **“Luysenberg”** en **“Muysenveld”** zijn al lang als naam verdwenen. Toch verwijzen zij vaak naar het agrarisch karakter.

De **Karperstraat** en de **Zwarte Vijverstraat** verwijzen dan weer naar het rijke verleden van de visvangst. En de **Melkerijstraat** herinnert ons aan de melkhandel en melkproductie in onze vroegere landelijke gemeente.

Wie kent de **Olifantenstraat** niet? Neen, deze naam verwijst niet naar olifanten in Molenbeek, maar naar de firma "Cail en Halot". Dit was één van de grote metaalindustrieën te Molenbeek. Zij kreeg van haar werknemers de bijnaam Olifant. De naam van de straat is ervan afgeleid. Leder en lederbewerking komen terug in de **Marrokijnstraat**.

Vergeeten we ook de huisvesting niet. Zo was er de naam "**Vloeyengang**" (1835) misschien verwijzend naar de aanwezigheid van de vlooiën, maar waarschijnlijk duidend op de vaak moeilijke en onhygiënische omstandigheden waar de stegen zich in bevonden. De naam blijft voortbestaan onder "**Impasse des Pucés**" (1862) om dan in 1872 toch te veranderen in "**Impasse Dewagenaer**". Of het geven van de naam van de eigenaar iets veranderd heeft aan de woonomstandigheden van de steeg is nog maar de vraag.

Het Hertogin van Brabantplein wordt in het dialect **Piëremet** genoemd. Tot voor kort was hier een wekelijkse paardenmarkt.

De Paardenmarktop het Hertogin van Brabantplein te Sint-Jans-Molenbeek (Gemeentelijke Archieven Sint-Jans-Molenbeek, Iconografisch Fonds), s.d.

De **Verkesmet**, het huidige Voltaireplein, verwijst eens te meer naar een 19de eeuwse markt waar varkens verkocht werden.

Hoog-Molenbeek dat tot in de jaren 1950 – '60 zeer landelijk was, beschikt ook over heel wat andere "dierennamen". Deze hebben echter geen link met het lokale verleden of populaire

benamingen, maar komen voort uit de recente verstedelijking van het gebied. Denk maar aan het **Leeuweriksliedplein**, **Condorlaan**, **Dolfijnenstraat**, **Gekweelstraat** en **Zeepaardjesstraat**. De kleine **Nestelingstraat**, vroeger **Neststraat**, kreeg zijn naam in 1928. Elsene had namelijk dezelfde straatnaam.

Wie kan ons wat meer vertellen over de melkverdeling in Sint-Jans-Molenbeek?

Melk was een gegeerd product in de stad Iedereen kent wel het beeld van de melkboer of het melkmeisje die met de hondenkar melk kwamen leveren. Met een maatbeker werd de melk overgegoten in de melkkan.

Ook werd melk gehaald bij de boer of in de melkerij.

Kennen jullie nog mensen die hun melk gingen kopen bij een boer of een melkerij in en rond Molenbeek? Bezitten jullie nog werktuigen of objecten die te maken hebben met melk of melkbedeling? Laat het ons weten.

Melkmeisjes met hondenkar te Brussel, begin 20ste eeuw (Coll. MoMuse, P 2010.0311)

Een beetje folklore

Vliege, Vliege, Muileke

In de meikevertijd bindt men dit insect vast aan zijn achterpootjes. Het beestje wordt dan rondgezwierd waarbij het een zoemend geluid maakt. Ondertussen zingt men:

Vliege, vliege Muileke

Da bichke goet no 't Muileke
Langs de Ransfelstroet, langs de Muilestroet
Over de zokskes, over de blokskes
Vlieg, vliege, Muileke

Uit "Bijdrage tot de geschiedenis van Sint-Jans-Molenbeek", Antoon-Willem Maurissen

(wandplaat "Meikever",
Stedelijk Onderwijsmuseum, Ieper)

De Muilestroet die hier wordt vernoemd is de oude Molenstraat. Zij liep ongeveer gelijk met de huidige De Schamphelerstraat. Hier in de buurt bevond zich ook een molen.

Een blik op een object

We nemen een kijkje in het depot van het museum, op zoek naar objecten met een verhaal.

Vroeg kende iedereen volkssporten als krulbol, ringsteken, bakschieten, of kaatsen. Zeker voor de opkomst van de televisie waren deze volkssporten erg populair. De beoefening van deze sporten verschilde van streek tot streek. Kaatsen werd (en wordt nog steeds!) vooral beoefend in de provincies Namen en Henegouwen, in de Dender- en Scheldestreek, het Pajottenland en Brussel.

Het kaatsspel en aanverwante spelen vinden hun oorsprong in de Vroeg Moderne tijd (16^e eeuw), en werd vooral beoefend door de adel (denk bijvoorbeeld maar aan de beroemde kaatsbaan in het kasteel van Versailles waar in 1789 de vertegenwoordigers van de burgerij samenkwamen). Nadien werd het ook overgenomen door de lagere klassen en werd het een echt volksspel. In de 19de eeuw kwam het tot volle bloei, en ontwikkelde zich tot een echte sport. In veel gemeenten werden clubs opgericht en werden er toernooien gehouden.

In Sint-Jans-Molenbeek werd in 1890 de *Société Royale de Jeu de Balle Les Amis Réunis* opgericht. Net zoals zoveel andere verenigingen had deze club een eigen vlag met embleem. De vlag toont de typische (lederen) handschoenen en de kaatsbal waarmee de sport wordt beoefend.

Heb je zelf nog kaatsbal of een andere volkssport gespeeld in Sint-Jans-Molenbeek? Heb je nog oude foto's of voorwerpen die ons iets kunnen leren over het rijke, sportieve verenigingsleven in onze gemeente? Neem dan contact op met het Museum!

Vlag Société Royale de Jeu de Balle, Sint-Jans-Molenbeek
(Coll. MoMuse V-2011-192)

Wenst u de nieuwsbrief niet meer te ontvangen. Laat het ons weten.